

SERVICIILE DE INFORMAȚII ȘI UTILIZAREA ACESTORA ÎN ÎNCEPEREA UNEI ACȚIUNI PREEMPTIVE

INFORMATION SERVICES AND THEIR USE IN STARTING PREEMPTIVE ACTIONS

*Drd. Av. Manda ANTON**

Rezumat: Modul în care statele declară și desfășoară războaie în secolul XXI s-a schimbat datorită amenințărilor asimetrice apărute, precum și datorită diferențelor de strategie și de capacitate dintre actorii confruntării. Discutarea rolului serviciilor de informații în formularea unei strategii naționale adaptate acestor noi realități este esențială datorită efectelor extinse pe care această strategie o are. Cazul Statelor Unite exemplifică foarte bine utilizarea serviciilor de informații pentru a înțelege efectele pe care o acțiune preemptivă demarată de către acestea le poate avea în spațiul internațional, dar și asupra inamicului, permițând statului să-și rafineze rezultatul pe care îl dorește de la această acțiune, folosind avantajul celui care atacă primul.

Cuvinte-cheie: securitate, preemptiv, informații, război, SUA, terorism.

Abstract: How states declares and conducts wars changed in the XXI century due to emerging asymmetric threats and because of differences in strategy and capability of faced actors. Discussing the role of intelligence services in formulating a national strategy adapted to these new realities is essential due to the extensive effects that this strategy has. The case of the USA well exemplifies the using of intelligence/information services for understanding the effects of a preemptive action it initiated upon the international sphere as well as upon its enemy, allowing the improvement of the State's strategy in order to reach its goal, taking advantage of attacking first.

Keywords: security, preemptive, information, war, USA, terrorism.

Serviciile de informații ca instrument politic

Colectarea de informații cu scopul de a proteja interesele unui stat este o concepție larg răspândită. Pentru a putea acționa într-un mod potrivit cu strategia sa, fiecare stat își va folosi serviciile de informații pentru a vedea în ce măsură planurile sale sunt realizabile. Utilizarea serviciilor de informații ca instrument politic prinde valențe de securitate în momentul în care manifestarea voinței politice a statului se face prin război.

În încercarea de a identifica exact rolul serviciilor de informații în cadrul unui stat ne lovim de lipsa unei definiții concrete a *intelligence-ului* în literatura de specialitate. O

* Avocat în cadrul 'Cabinet individual de avocatură Manda Anton', București, telefon 0722/404126, e-mail: avmandat@yahoo.com

scurtă incursiune ne arată caracteristica principală a activității de intelligence – aceea de a se desfășura în secret.¹ De altfel, o privire în istoria acesteia indică imediat rolurile sale cele mai răspândite, anume în cazuri de război sau în realizarea politicilor statului pe alte căi. Un aspect relativ evident, dar care merită menționat pentru a clarifica această chestiune, este abilitarea decidenților politici de a avea un avantaj în momente decisive, fie acestea diplomatice sau de război.

Desigur, acuratețea informațiilor colectate nu este mare, de cele mai multe ori datorită chiar surselor de unde sunt preluate – fie acestea HUMINT, SIGINT sau OSINT. Produsele intelligence obținute trec printr-o fază de procesare înainte de a ajunge pe mâna decidenților politici. Acest lucru face ca produsele intelligence-ului să reprezinte un soi de paradox: pe de o parte inestimabile și necesare, dar pe de altă parte oferă posibilitatea de a fi ignorate, deoarece deciziile finale sunt bazate pe o mare varietate de elemente, de la ideologia persoanei care va decide, la modul în care aceasta va selecta ce este important și vital pentru decizia care va fi luată.

În epoca democrației, unde transparența este elementul cel mai adesea promovat, caracterul secret al serviciilor de informații ridică probleme de chestiune etică. Unde începe și unde se oprește declassificarea anumitor informații? Cât de responsabile pot fi serviciile de intelligence în fața celor a căror interese le deservește la final - anume populația țării? Pentru a evita neîncrederea populației față de produsele și activitățile de intelligence, în ultimi 30 de ani tot mai multe state dezvoltă sisteme eficiente de control democratic al serviciilor, cel mai adesea efectuat prin intermediul comisiilor parlamentare. Prin acestea se asigură nu doar transparența activității serviciilor în sine, ci și controlarea procesului decizional care produce rezultate bazate pe rapoartele întocmite.

Acest ultim aspect duce la o altă caracteristică a serviciilor de intelligence și a produselor specifice, anume obiectivitatea informațiilor. Deși procesarea informațiilor inițiale are loc, produsul final al activității de intelligence nu ar trebui influențat de către preferințele personale ale beneficiarilor acestor produse. În mod ironic, datorită legăturii mai strânse dintre parlamentari și serviciile de informații, cazurile de corupție devin mai probabile, producându-se astfel erori în activitatea de intelligence, voite sau nu, care pot avea consecințe dramatice pentru încrederea dintre serviciile de informații și populație, dar și pentru maniera în care corpului decizional al unui stat îi este permis să acționeze. Legitimitatea serviciilor secrete în fața populației dă legitimitate și guvernului și administrației.

Având toate acestea în vedere este lesne de înțeles cât de ușor pot fi folosite produsele intelligence ca instrument politic. Însă sunt interesante cele două dimensiuni în care acestea pot fi folosite: prima este cea externă, unde acțiunile sunt direcționate către sectoarele unde rapoartele activității de intelligence arată o oportunitate de dezvoltare a intereselor, cum ar fi cel diplomatic, iar cea de-a doua este cea internă, unde, pe lângă

¹ Mark Lowenthal, *Intelligence: From Secrets to Policy*, CQ Press, SUA, ed.5, 2012, p. 3

eficientizarea politicilor publice, produsul intelligence-ului este folosit pentru a construi legitimitate.²

Serviciile de informații și războiul preemptiv

Războiul preemptiv este relativ o noutate a secolului acestuia și presupune o strategie de abordare directă a statului sau entității percepute ca fiind ofensivă, chiar înainte ca acesta să atace, întrucât contracarează o lovitură iminentă. În acest caz, produselor serviciului de informații le revine rolul de a da legitimitate acțiunilor statului care intenționează să demareze violențele.

Cazul Statelor Unite este unul foarte concludent în ceea ce privește utilizarea serviciilor de informații și a produselor acestora pentru a da legitimitate acțiunilor sale. Probabil cel mai pertinent caz este cel al argumentării intervenției în Irak. Rapoartele pregătite în acea perioadă de către serviciile de intelligence au fost larg contestate atât de către administrația prezidențială, cât și de guvern, în 2004 fiind demarată o anchetă de proporții, în două faze, asupra rapoartelor pregătite de către serviciile de informații americane înainte de începerea violențelor din Irak, în 2003.

În cazul Irak, două elemente au fost cele care au determinat decizia Statelor Unite. Primul element îl reprezintă interesul SUA față de Irak datorită suspiciunii că ar deține arme de distrugere în masă, precum și a poziției defensive a SUA față de conducerea lui Saddam Hussein. Al doilea element îl constituie informațiile primite de către oficiali ca urmare a investigațiilor făcute de către CIA, care ar fi confirmat suspiciunile specificate mai sus, cât și perceperea pericolului din partea Irakului de a destabiliza regiunea ca fiind iminent. De asemenea, printre informațiile primite în acea perioadă de către SUA se află și confirmarea unor legături a lui Saddam Hussein cu Al Qaeda, organizația teroristă responsabilă de atacurile din 11 septembrie 2001. Cu atât mai mult, direcția de politică externă a SUA a fost decisă către război preemptiv.³

Principalele teme documentate în perioada 2001-2003, când serviciul de informații a compilat rapoartele privind Irakul, au fost suspiciunile de deținere de către Irak a armelor de distrugere în masă, legăturile lui Saddam Hussein cu Al Qaeda, cât și intențiile de destabilizare a zonei geostrategice având aceste două elemente. Odată aflați în posesia raportului, oficialii americani, atât la nivel local, cât și internațional, au acționat în direcția războiului preemptiv pe toate planurile. Astfel, la nivel local președintele în funcție la acel moment, George W. Bush Jr., precum și membri ai administrației Bush, au ținut discursuri ce conțineau indicații ale intențiilor Statelor Unite chiar înainte ca aceste intenții să fie clar exprimate prin intermediul politicilor naționale.⁴

Raportul oficial - *Senate Report on Iraqi WMD Intelligence* (Raportul Senatului privind informațiile despre programul irakian de arme de distrugere în masă) documentează

² Stanley Kober, "Cato Institute Policy Analysis np.185, The Misuse of U.S. Intelligence after the Cold War", *Policy Analysis*, 8 Decembrie 1992, pp.7-9

³ James Bamford, *A Pretext for War.: 9/11, Iraq, and the Abuse of America's Intelligence Agencies*, Anchor Press, SUA, 2010, pp. 367-370

⁴ Melvin Goodman, *The Use and Misuse of Intelligence in Going to War*, 10 Septembrie 2013, <http://www.counterpunch.org/2013/09/10/the-use-and-misuse-of-intelligence-in-going-to-war/>

raportul inițial (denumit NIE - National Intelligence Estimate), explicând unde s-au produs erori de intelligence. Astfel supravegherea personalului care a alcătuit raportul NIE s-a dovedit ineficientă, lăsând loc presupunerilor în acesta, presupuneri care au avut influență asupra deciziei politicianilor. Detaliile date despre programul de arme de distrugere în masă nu fuseseră verificate înainte de publicare, iar exprimarea din raport a reieșit ca fiind interpretabilă, nerespectând astfel principiul obiectivității în raportare. De asemenea, explicațiile date de către echipa de analiști au creat confuzie cu privire la exactitatea informațiilor prezentate.

Aceste concluzii inițiale au pus sub semnul întrebării legitimitatea intervenției Statelor Unite în Irak, precum și motivația administrației SUA de a acționa preemptiv. De asemenea, raportarea asupra altor arme de distrugere - chimice și biologice, a avut efectul de a influența decizia politicianilor de a interveni preemptiv în SUA.⁵

Prima revizuire a calității NIE a avut loc în 2004. În 2007 a existat o a doua parte a raportului, care s-a concentrat mult pe verificarea personalului responsabil de raportarea intelligence din Irak, și a fost efectuat prin intermediul interviuării personalului, cât și o verificare atentă a surselor de proveniență a informațiilor. Au existat într-adevăr observații în raportul inițial NIE privind autenticitatea informațiilor prezentate, datorită încrederii scăzute în sursele HUMINT, observații care nu au fost luate în considerare suficient sau au fost luate în considerare doar selectiv. Printre informațiile de acest gen se numără concluziile NIE asupra situației politice a Irakului, în care se avertizează asupra instabilității sistemului fără Saddam Hussein, și asupra divizunii sociale care exista și care ar pune în pericol stabilitatea misiunii SUA în regiune. Astfel, intervenția militară a SUA fusese evaluată de către analiștii intelligence ca fiind una de lungă durată, dar și foarte dificil de concluzionat. De asemenea, conform raportului obiectivele politicii externe SUA nu aveau să aibă succes datorită dificultății de a implementa modelul propus în ambital instabil din Irak din acea perioadă.⁶

A doua parte a raportului s-a concentrat pe felul în care informațiile prezentate au fost folosite de către politicienii cu roluri de decizie la acel moment. Conform raportului a avut loc un proces de politizare a informațiilor prezentate, iar persoanele cu influență din administrație au manipulat, prin discurs, rezultatele raportelor de intelligence asupra programului nuclear și al armelor din Irak. Faptul că rapoartele inițiale asupra Irak au permis acest lucru este semn de calitate scăzută a informațiilor prezentate, cât și de greșeli majore privind obiectivitatea. Cu toate acestea, terminarea raportului de investigație a fost întârziată de unitățile de care beneficiază politicienii americani, precum și de către indisponibilitatea acestora de a colabora în compilarea informațiilor pentru acest raport. Interviurile au fost dificil de obținut, iar neasumarea responsabilității principalelor

⁵ ***Select Committee on Intelligence United States Senate, *Report on the U.S. Intelligence Community's Prewar Intelligence Assessment of Iraq*, 7 iulie 2004, Congresul 108, disponibil la https://fas.org/irp/congress/2004_rpt/ssci_iraq.pdf accesat 1.08.2016

⁶ Idem, anexă concluzii, disponibilă la https://fas.org/irp/congress/2004_rpt/ssci_concl.pdf accesat 1.08.2016

personaje implicate au îngreunat mult procesul. Faza a doua a raportului final de analiză a fost publicată în 2008.

O consecință a acestei situații a fost și nevoia de a declassifica anumite dosare privitoare la Irak, permițând astfel și publicului american să observe în mod direct diferența dintre spusele politicianilor și informațiile disponibile asupra celor declarate. Efectul direct a fost acela de creștere a neîncrederii publicului în administrație și în serviciile de intelligence.

Concluzii

Răspunderea serviciilor de informații este una limitată când vine vorba de erori de intelligence, datorită modului imprezvizibil în care informațiile pot fi procesate de către decidenți. Astfel, o colaborare apropiată între cele două părți participante se va manifesta fie prin erori de intelligence, produsul final fiind influențat de politici, fie printr-o manieră mai responsabilă de a lua decizii datorită cunoașterii îndeaproape a procesului de colectare și analiză a informațiilor. Modul în care această relație se va manifesta este decisiv pentru strategia națională, așa cum am văzut în cazul Statelor Unite.

Când vine vorba de pregătirea unui război preemptiv, modul în care rapoartele de intelligence sunt pregătite pentru decidenți poate afecta modul în care decizia este luată. Când vine vorba de a decide soarta unui stat și a persoanelor participante într-un război, acest aspect devine imediat unul de securitate și nu doar de corupție și manipulare, având, de asemenea, și un efect de lungă durată. Controlul democratic devine, pe această linie argumentativă, un instrument de securitate, care implementat corect poate preveni coruperea folosirii produselor intelligence și poate mări transparența cu care își desfășoară activitatea serviciile de informații.

BIBLIOGRAFIE

- BAMFORD James, *A Pretext for War, : 9/11, Iraq, and the Abuse of America's Intelligence Agencies*, Anchor Press, SUA, 2010;
- LOWENTHAL Mark, *Intelligence: From Secrets to Policy*, CQ Press, SUA, ed.5, 2012;
- GOODMAN Melvin, *The Use and Misuse of Intelligence in Going to War*, CounterPunch, 10 Septembrie 2013;
- KOBER Stanley, "Cato Institute Policy Analysis np.185, The Misuse of U.S. Intelligence after the Cold War", *Policy Analysis*, 8 Decembrie 1992;
- *** Select Committee on Intelligence United States Senate, *Report on the U.S. Intelligence Community's Prewar Intelligence Assessment of Iraq*, 7 iulie 2004, Congresul 108;
- Anexă la *Report on the U.S. Intelligence Community's Prewar Intelligence Assessment of Iraq*.

